

Šta je za ministarku nezavisnost pravosuđa? Čini se da je i za nju i za njene kolege iz vlasti nezavisnost pravosuđa u čvrstoj vezi sa povećanjem zloupotreba ovlašćenja sudija i tužilaca. Zato sa povećanjem garancija nezavisnosti treba osigurati i da oni odgovaraju za zloupotrebe u radu. Nezavisnost pravosuđa i rasulo u pravosuđu za ovaj režim teže da postanu sinonimi.

Naravno da nije tako. Pretpostavka da nezavisnost pravosuđa neminovno povlači sa sobom nerad i neodgovornost samo ilustruje kako izvršna vidi sudsku granu vlasti. Da bismo pokazali da ministarka nije u pravu, dovoljno je da pogledamo u odnosu na šta pravosuđe treba da se osamostali i postane nezavisno. Odgovor glasi: od uticaja skupštinske većine i od izvršne vlasti (kao što znamo, ta većina i izvršna vlast sada su u neraskidivoj simbiozi).

Potrebu za ovakvim osamostaljivanjem je u novije vreme utvrdila Venecijanska komisija u svom izveštaju o Srbiji iz 2007. godine (mada se podređenost sudske vlasti drugim dvema vlastima može bez ikakve zadržke nazvati procesom dugog trajanja). Zahtevi za sprovođenjem preporuka Komisije, koja je stanje u domaćem pravosuđu ocenila kao „recept za politizaciju pravosuđa“, u potpunosti su integrisani u postupak pridruživanja Evropskoj uniji. Srbija se zato u okviru poglavlja Pravosuđe i osnovna prava (Poglavlje 23) obavezala na promenu Ustava i obezbeđivanje nezavisnosti pravosuđa od političkih uticaja.

Pa ipak, proteklih meseci iz redova režima sve se više čuje da treba promeniti Ustav, a sve manje se govori o razlozima zbog kojih je ta promena potrebna. Zato treba podsetiti kako je sama Evropska unija ocenila srpsko pravosuđe u evropskoj zajedničkoj poziciji, posle čega su usledili tehnički koraci u procesu pridruživanja (otvaranje pregovora, usvajanje akcionih planova, postavljanje rokova za primenu i slično).

Zemlje Evropske unije su zaključile da Srbija treba da se potruži i omogući napredovanje sudija na osnovu zasluga i profesionalnosti, bez političkog uplitanja. U poziciji se naglašava da Evropska unija poklanja veliku pažnju potpuno nezavisnom pravosudnom sistemu. U istom dokumentu, Unija konstatuje da se ključnim pravosudnim organima, Visokom savetu sudstva i Državnom veću tužilaca mora omogućiti da reaguju na pokušaje političkog mešanja u rad pravosuđa, a da upravo politički uticaj na ova dva tela otežava da ona ispune ovu svoju osnovnu dužnost. Unija takođe ističe da se moraju hitno zaustaviti proizvoljni javni komentari političara o radu sudova. Operacionalizacija ovih zahteva je razrađena u konkretnim koracima u Akcionom planu za Poglavlje 23. Njime se zahteva otklanjanje uticaja zakonodavne i izvršne vlasti na proces izbora i razrešenja sudija, predsednika sudova, javnih tužilaca, zamenika javnih tužilaca, kao i izbornih članova Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca.

Kada ovo znamo, možemo prozreti i šta zaista muči ministarku Kuburović i vladu u celosti. Nije tu reč o zaštiti građana od nezakonitog rada tužilaštva i sudova; naprotiv, radi se isključivo o strahu da će ustavne promene omogućiti osamostaljivanje pravosudnih organa od izvršne vlasti. To znači da će biti zaštićena prava građana, ali i da će izvršna vlast biti ograničena radom sudske vlasti. Sama pomisao na to, kako vidimo, izvršnu vlast čini izuzetno nervoznom.

To se vidi i u izjavama ministarke, i u izjavama njenih kolega. Ministarstvo pravde organizovalo je nekoliko sastanaka sa predstavnicima civilnog društva (uključujući udruženja sudija i tužilaca) o promeni Ustava. Oni su tu imali priliku da čuju stav Aleksandra Martinovića, šefa poslaničke grupe SNS-a, da skupština i vlada ne vrše nikakve pritiske na pravosuđe i da su oni, zapravo, garant njegove nezavisnosti. Najbliži saradnici ministarke opominjali su prisutne da je druga krajnost osamostaljivanja sudstva njegova samodovoljnost i samoprotežiranje, te da je sama nezavisnost fetišizirana, da je u pitanju